

Jeja Jamar - Legat (1914 - 2003) - v spomin

5. decembra 2003 smo se na Mestnem pokopališču v Škofji Loki poslovili od profesorice Marije Jamar - Legat, mecena, ustanovne in častne članice Muzejskega društva Škofja Loka. V imenu našega društva se je od nje poslovil dr. Branko Berčič, v imenu nekdanjih učencev z ljubljanskega učiteljskega pa mag. Pavle Vindišar. O njeni žitljenjski poti smo v Loških razgledih pisali v 39. številki leta 1992, tokrat pa objavljamo poslovilne besede obeh govornikov.



Žaluj, starodavno mest Škofja Loka - žalujmo, loški meščani! Danes se poslavljamo od Jamarjeve Jeje, naše rojakinje in avtorice kronike o Kajbetovi hiši na loškem mestnem trgu ter o bitju in žitju loških meščanov v preteklih stoletjih.

Profesorica Marija (Jeja) Jamar, poročena Legat, je potomka znane škofjeloške meščanske rodbine Kajba, ki so že pred 150 leti kupili takratno Paslarjevo hišo na Mestnem trgu in nato tam trgovali z mešanim blagom.

Jamarjeva Jeja se je rodila leta 1914 v Trbovljah, kjer je bil njen oče, sin škofjeloške meščanske družine Tone Jamar, občinski zdravnik. Svoja zgodnja otroška leta med prvo svetovno vojno in po njej je večidel preživela v Loki pri Kajbetovi družini. Katere posvojenka je bila njena mati. Potem je šla v sole in po diplomah iz romanistike leta 1937 in slavistike leta 1944 na Filozofski fakulteti v Ljubljani, je službovala kot profesorica na gimnazijah v Ljubljani, Mežici, Stični, Škofji Loki in na učiteljskem v Ljubljani. Uveljavila se je kot uspešna in vzorna srednješolska pedagoginja, kot avtorica, sodelavka in urednica pedagoških in slavističnih publikacij in kot prevajalka iz francoske literature.

Čeprav jo je družinsko življenje in službeno delovanje navezovalo predvsem na Ljubljano, je ohranila tesno povezavo tudi s krajem Kajbetove rodbine in svoje mladosti. Tu je živel ožji krog družinskih in njenih osebnih prijateljev, tu je urejala družinske posestne razmere in prihajala sem na oddih in na počitnice. V letih 1946 - 1948 je celo kot profesorica službovala na takratni škofjeloški gimnaziji.

Kmalu po vojni se je povezala s škofjeloškim Muzejskim društvom in postala njegov mecen, ustanovni in častni član. 25 let je bila članica uredniškega odbora Loških razgledov in ves ta čas skrbela za jezikovno lekturo in korekturo objavljenih prispevkov. Kot avtorica je v Loških razgledih objavila več kulturnozgodovinskih

razprav o razvoju šolstva na Loškem od začetkov do leta 1941, pisala je o rojaku pisatelju Pavlu Perku iz Poljan in o loškem rojaku slikarju Gvidonu Birolli, predstavila je literarno podobo freisinske Loke in opisala pot po sledovih zgodovine iz Loke v Freising.

Njen glavni prispevek k spoznavanju domačega kraja pa predstavlja zbiranje in obdelava gradiva za serijo v Loških razgledi objavljenih leposlovnih prispevkov iz življenja loških meščanskih in okoliških kmečkih družin v družbenem dogajanju od 16. do začetka 20. stoletja. V središču pripovedovanja so posestniki hiše na loškem mestnem trgu, zlasti družina njenega zadnjega lastnika Janeza Kajbe, po katerem je ohranila svoje poimenovanje. Pripovedi so bile nato zbrane v Jejni pomembni knjigi Kajbetova hiša na škofjeloškem Placu 1511 – 1914.

Vendar je knjiga o Kajbetovi hiši, ki jo je po najdbi skrivnega sporočila svojega nesrečnega deda napisala njegova vnukinja, več kot samo kronika o njenih lastnikih in prebivalcih. Je saga o dogajanju v starinskem malem mestu in njega okolici skozi stoletja, o tukajšnjih prebivalcih od gosposkih preko meščanskih do kmečkih in drugih, o celi galeriji obrtnikov, trgovcev, gostilničarjev, izobražencev, uradikov, delavcev in dninarjev, o odzivanju na gospodarska, kulturna in politična dogajanja v slovenskih deželah in na tujem, o dobrih in slabih časih, o veselju in žalosti med ljudmi ter o njihovem nenehnem stremljenju po napredku, boljšem in lepšem življenju. Je v izvorni leposlovni in hkrati dokumentarni obdelavi na berljiv in vsakomur razumljiv način oblikovana zlahka knjiga domoznanstva o starem slovenskem mestu Škofji Loki in o njenih ljudeh.

Škofjeloška občinska skupščina je za to kvalitetno živopisno predstavitev preteklega dogajanja na Loškem avtorico nagradila z občinskimi priznanjem Srebrni grb občine Škofja Loka.

Danes se od loške rojakinje in pisateljice Jamarjeve Jeje užalosteni poslavljamo. Med nami pa ostaja s svojimi prispevki k osveščanju in ohranjanju spomina na dogodke in ljudi iz loške zgodovinske preteklosti. In v hvaležnem spominu na njeno dolgoletno predano in uspešno sodelovanje v škofjeloškem Muzejskem društvu in za zvestobo svojemu domačemu kraju.

Hvala in slava prof. Mariji Jamar – Legat, naši Jamarjevi Jeji.

Branko Berčič

Poslavljamo se od naše spoštovane profesorice in drage razredničarke na učiteljski v Ljubljani; od ugledne slavistke in pisateljice, od človeka, katerega osnovni življenjski vodili in načeli sta bili humanizem in rast narodne zavesti.

O tukajšnjih, njenih škofjeloških in poljanskih krajih ter ljudeh nam je govorila z neskončno ljubeznijo in radostjo. Tako o velikanih slovenske literature, kot je bil pisatelj Tavčar, kot o tistih, ki smo jih, njeni učenci, srečevali na naših skupnih poteh po Poljanski dolini in okoliških hribih. Spoštovala je njihovo trdo delo za preživetje, njihovo zavezanost slovenstvu vse od časov freisinskega gospostva, govorila nam je

o svojih in naših deželno-kranjskih in slovenskih zgodovinskih koreninah in o negovanju le-teh. Moram reči in priznati, da smo vso globino in smisel njenih besed povsem razumeli šele kot odrasli ljudje. Ko smo tudi začeli živeti v svetu, ko njene takratne besede niso ostale več ostajale same po sebi.

Tako je posebej prizadeto ob srečanju z nami sredi 80. let obsodila in zavrnila poskus, da v slovenske šole vsilijo tako imenovana skupna programska jedra za književnost takratnih jugoslovanskih narodov. Počutila se je strokovno in moralno prizadeta. Nas je vzgajala za sožitje z vsemi narodi, predvsem preko seznanjanja z njihovimi literarnimi deli. Toda ob jasni ločnici, da to ne more voditi k zanemarjanju slovenskega jezika ter zapostavljanju velikanov slovenske literature. Odločitev za življenje v samostojni Sloveniji je v letu 1990 sprejela z osebnim olajšanjem: kajti prihodnost Slovenije, tudi identiteta ter razvoj slovenskega jezika, sta bila postavljena na trdnije temelje. Tudi od tod njeno zavzeto delo pri slovarju protestantskega Trubarjevega jezika.

To so seveda le nekateri, posamični dogodki iz njenega pokončnega življenja. Življenja, v katerem je tudi nam ostrila čut za socialno pravičnost, za delo, za poštenje v majhnih in velikih odločitvah. Vzgajala nas je za življenje, kakršnemu se je zavezala tudi sama. V resnici nam je bila veliko več kot samo razredničarka.

V zadnjem pismu nam je zapisala: » Moji dragi prijatelji, tako rada bi bila z vami! Preživeli smo toliko lepega skupaj in za vsak dan, za vsa ta leta sem vam hvaležna. Niste le moji dijaki, predvsem ste moji prijatelji. Zahvaljujem se vam za vse dobro, za sončne dni na naših ekskurzijah, za lepe ure v razredu, predvsem pa za vašo zvestobo učiteljišču in naši skupni veri v dobro in pošteno. Z vami je vaša razredničarka in prijateljica Jeja.«

In knjiga: Kajbetova hiša na škofjeloškem placu, z njenim osebnim posvetilom, nam ostaja dragocen spomin na človeka, ki smo ga imeli radi. Tudi spomin na človeka, ki je s to knjigo svojim rojakom še zadnjič dokazal zavezanost svojim koreninam.

Od profesorice Jamarjeve se njen 5.a v letih 1953 – 1958 poslavlja s hvaležnostjo in spoštovanjem.

Pavel Vindišar